

X.

Ko mene več ne bo.

Ko dolgo že gomila
Bo truplo moje krila,
Prijatelj še solzice
Bo točil na cvetlice,
Ki blede, vendar zale
Na grobu bodo stale.

Ko dolgo že gomila
Bo truplo moje krila,
Me ti, preljuba mila,
Ne boš še pozabila,
Brez misli ti na mene
Ne bo noči nobene,

Ko dolgo že gomila
Bo truplo moje krila,
Slovenec starodavne
Očetov šege slavne
Bo zopet jel ljubiti,
Se sam bo jel čutiti.

Ko dolgo že gomila
Bo truplo moje krila,
Boš mene ti spoznala
S solzami večkrat djala:
Ko bi ga jaz ljubila,
Bi zemlja ga ne krila.

6.

Moč ljubezni.

(Novela, spisal —r—.)

I.

Solnce se je nagnilo k zapadu, znad orjaških snežnikov gorenske strani pošilja dolenskemu varhu, ponosnemu Komu, zadnje žarke v slovó. Pa ne poslavlja se dolgo, kmali zatone za gorami, bliščeči žarki se razgubé in od vse solnčne krasote ostane le še rudeča zarja, ki objemaje visoke vrhove slovenskih velikanov obliva blede oblačice, ki tu pa tam prepregajo sinje nebo. Pa tudi ta čedalje bolj temno-modra postaja, stopi se s sivim večernim mrakom, ter se spusti v nižave. Vsakdanje delo je končano, tihi mir se vlega s temoto vred na slovensko zemljo, le po vinskih krajih dolenske strani je še vse živo in nemirno, po dolenskih gričih in gorah se še razlega glasno petje in vmes se čuje pogostno, radostno ukanje. Kaj neki pomenja ta veseli hrum? Ali se vračajo pastirji radostno pevaje v tihe doline? O

ne, to niso pastirski glasovi, njih čede so se že davno razkropile po vasi, iskaje si v hlevih varnega prenočišča. To je vbrano petje cvetočih deklic in ukanje pogumnih mladenčev, ki so po vinskih goricah v trganju, to so glasovi radostnega Dolenca, ki zbira s hvaležnim in veselim srcem, kar mu je rodila šibka trta, njegovo upanje, njegovo veselje in bogastvo.

Vštric visokega Koma stoji prijazen hribec. Mično se dviga z rodovitnimi trtami nasajena solnčna stran polagoma iz prijetne dolinice. Vsa drugačna, strma, divja in kamnita pa je druga stran. Izmed nizkega drevja štrlé robate skale, ki se pogosto izluščijo iz prhljive zemlje in s strašnim ropotom zbobné v ozki graben, ki loči hribec od sosednega griča. Predrle in ugladile so si pot skozi malo goščavo, in naredile v teku stoletij nevarne drče in globoke prepade. Tem lepši in zanimiveji pa je spet pogled na vrh omenjenega hriba. Sredi krasne planinice stoji čedno, kmetiško poslopje, obdano s košatimi sadnimi drevesi, okrog teh pa so po planjavi in nekaj tudi po bregovih marljivo obdelane njive.

Po poti, ki se vije med visokimi, z rumenim grozdjem okinčanimi brajdami, po griču navzgor, kakor se vije med dišečimi cvetlicami po umetnem vrtu ozka, z belim peskom posuta stezica, stopa počasno in zamišljeno priprost mladenič. Rasti je visoke in ponosne; ali žalostno sklonjena glava, blede in vpadlo lice, in globoka zamišljenost, ki se bere na visokem čelu, ne pričajo o junaškem pogumu, ki navadno navdaja prsi mladenču, ne pričajo o sladkem srčnem miru, o radosti in zadovoljnosti, ki osrečujejo človeka v jasnih dneh zlate mladosti, marveč so očitna znamenja notranje tuge, ki gloda na občutljivem srcu, znamenja pekočih srčnih ran. Tudi v lepem črnem očesu pod gostimi obrvmi razodeva plamteči ogenj, ki žge v njegovim notranjem, se razodeva strašni vihar, ki razsaja v mladih prsih, ter žuga premagati življenja moč. On ne čuje veselega petja in glasnega vriskanja, ki se razlega po gričih krog in krog, njega ne razveseljuje pogled na rodovitne trte, ki se šibé pod težo slastnega sadu, neredne so njegove stopinje, tam pa tam

malo postoji, kakor bi premišljal, ali če dalje ali ne. Plaho se ozre proti lepi dolinici, potem pa jo mahne zopet naglo naprej, kakor bi hotel zdaj prehiteti, kar je zamudil.

Že se bliža svojemu domu, beli hišici, ki stoji na planinici vrh griča, ko zazvoni na visocem Komu, in po vseh bližnjih cerkvah „Ave Marija.“ Petje po gorah hipoma potihne, goreče moli Dolenec, iz srca se mu dviga proti visokim nebesom iskrena zahvala za obilni dar, ki mu ga je dodelil dobrotljivi Bog s tem, da mu je blagoslovil in pomnožil trte sad. Zvona glas zdrami tudi našega popotnika iz globoke zamišljenosti, precej obstoji, vzame klobuk raz glave, ter pobožno sklene roke. Še enkrat pogleda krog sebe, potem pa vpre v jasno nebo proseče oko in goreče moli k očetu usmiljenja. Toda njegove molitve ni slišati, njegova usta molčé, kakor bi ne imel besedi, ki bi jih pošiljal k tolažniku človeškega trpljenja. Pa saj mu tudi ni bilo moč spregovoriti, kajti, kakor veselje, prevzame v resnih trenutkih tudi žalost človeka takó, da se nam zdi, da mu je zastala po žilah vroča kri in jenjalo biti ranjeno srce, dasiravno se kri še veliko bolj viharo drvi in nam srce žalosti počiti sili. Molčal je, pa vendar je molil, njegova molitev je bila molitev prosivna, ki jo pozna Vsegavedni, preden se dvigne iz bolnih prs. Prosil je tolažbe svoji žalosti, pomoči svojemu trpljenju, prosil je leka in hladila pekočim ranam, ki so neusmiljeno krvavele v srcu njegovem.

Zvon je že davno umolknil, zadnji glasovi so se razgubili v daljavi, in glasneje je zopet donelo radostno petje po lepih vinskih goricah. Ali naš nesrečni mladenič ni nič vedel o tem, nepremakljivo je še vedno stal, roke so bile sklenjene kakor poprej, in tudi oči so bile še zmiraj vprte v modro nebo, ki je bilo že na gosto posuto s svitlimi zvezdicami. Podoben je bil marmornemu kipu, nikjer ni bilo sledu življenja, le kdaj pa kdaj se je privil iz tesnih prs globok vzdihljaj. Oziral se je v nebeške zvezdice, ki so se čedalje svitleje in gosteje lesketale, oziral se je v nje, kakor bi pri njih iskal tolažbe grenkemu srčnemu bolu. Pa ah, zastonj ga iščeš ubogi sanjar! Tebi ne sije več krasna, ča-

robna zvezdica, ki ti je prej tako milo svetila, ugasnila sicer ni, ali odtegnila je tebi svojo bleščobo, in drugega osrečujejo zdaj nebeški njeni žari. Zašla je mila zvezda, in z njo je zginila tvoja sreča in tvoj srčni mir za vselej.

Bog vé, kako dolgo bi bil takó strmél v zvezdato nebó, ko bi ga ne bil nekdo lahko prijel za rame. Janko, — tako so imenovali našega mladenča — se prebudi iz globoke zamišljenosti, plaho se ozre, ter zagleda pred seboj cvetečega mladenča, ljubeznjivega prijatla od mladih dni.

„Janko, dragi Janko“ ga nagovori prišli mladenič, „že spet tako zamišljen! Ti si nekaj časa zelo čuden, da ne rečem“ — pogleda ga v obraz — „o usmiljeni Bog! kaj ti je? kako žalostno si se spremenil! Je li mogoče, da ima ljubezen toliko moči, da v kratkem času tako strašno razdene zdravo, cveteče teló? Ali seka srcu res tako pekoče rane, da sahne truplo enako cvetlici na polju, ki jo spodjeda morivni črv?“ Tako je govoril in vprl bisto oko v omedleli Jankov obraz. Ali Janko je molčal, mesto odgovora je čul skrbni prijatel žalosten vzdihljeje, ki mu je pa vendar povedal dovolj, da je res, kar je slutil. V srce ga je ganila žalostna osoda milega mu prijatla in solza je zalesketala v neskajjenem očesu, rahlo je oklenil roko okoli njegovega vratu in z milim glasom prosil: „Skušaj pozabiti, predragi, nemilo ljubo, ki te je tako brezsrčno prevarila, nikdar ni bila vredna tvoje ljubezni, in solz, ki ti zdaj oko temné. Vedi da je v ljubezni le malo blagih resnično srečnih trenutkov, da je redka zvestoba. Pridruži se k čednosti silno rada strast, morivna kuga, ki prežene vse plemenite čute, enako perečemu ognju, ki se prime drevesa, ter zaduši nježni pomladanski cvet.

„Ti ne poznaš ljubezni, dragi moj, ako tako sodiš o nji,“ mu odvrne Janko, in pobesi solzne oči. „Oh kako blago se dvigajo prsi v ljubezni, kako mirno in rajskih čutov polno je ljubeče srce. Ljubezen ni enaka perečemu ognju, podobna je marveč viru, ki ga najde utrudeni in onemogli popotnik v vročem pesku daljne puščave, iz ktereга zajema potem novega življenja, nove moči. Ljubezen je iskra božja,

ki švigne iz nebeških višav v hrepeneče prsi mladenčeve, da se v novo raduje svojega življenja. Ljubezen odgrne gosto mreno, s katero ga je obdal surovi svet, in pokaže se mu življenje v nadzemeljski lepoti in miloti; srce se polni z blagimi krepostmi in navdušuje k plemenitim djanjem.“

Videl je prijatel, da je njegov trud zastonj, da ga vsaka tolažljiva beseda, namesti da bi mu zljajšala srčno tugo, le še huje rani. Zato se je poslovil z besedami: „Upaj dragi Janko! tvoja žalost bo prešla. Umirilo se ti bo sčasoma srcé in vrnilo prejšnje veselje. To je rekel, vošil še lahho noč in urno stopil po poti navzdol, po kateri je bil Janko prišel iz doline. Janko pa je stal na mestu in nepremakljivo gledal za njim, dokler ga ni zakrila večerna temota njegovim očem, potem pa je globoko vzdihnil in djal: „Moja žalost praviš bo prešla; — vem, da bo prešla, saj se bo tudi meni enkrat stekla ura življenja, saj bo tudi meni enkrat zapel mrtvaški zvon. Mili prijatel! potolažil bi me ti v kaki drugi nesreči, v tej pa so tolaživne tvoje besede, ki si jih govoril v pobratinskem sočutju, nove pušice, ki se zasajajo v moje srce.“

„Res je, da vse naglo mine v zemeljskem življenju, da pogosto tudi žalost kmali preide, in da se človek, ki je zgubil vse, kar mu je bilo milo in drago, zopet zveseli, ali kdor je kdaj srce najljubeznjivše device svoje imenoval, kdor je sanjal v sanjah ljubezni od najsrečnejših dni in se že bližal vrhuncu zemeljskega upanja, pa je potem moral videti, kako se odtrga od njegove strani nezvesto dekle, ki mu je dajalo vse to upanje, da živi blizo njega, a v zvezi z družim, temu je pač zbežalo veselje za vselej, njemu je življenje hujši ko smrt. Kako bi jo jaz mogel pozabiti, ki še le zdaj čutim, kaj mi je ona bila.“

„Dozdeva se mi, da sem se sprehajal po najlepšem rajju, iz kterega sem zdaj pahnjen. O kako sladko upanje sem gojil, ko sem mislil na njo, lahko je bilo vsako delo, saj mi je dajal pogled v prihodnost toliko poguma in moči, kajti bila je okinčana z ljubimi, krasnimi podobami sreče in zadovoljnosti. Zdaj pa so zginile vse te podobe, v prej

mirnih prsih razsaja grozoviti vihar, in strastno bije srce, boré se samo seboj. Mladeneč, kteremu umrje predraga, ki jo ljubi hrepeneče srce še ni brez vse tolažbe, ostane mu up, da se snideta enkrat nad zvezdami in objameta v novi sveti ljubezni. A zame ni nobenega upanja več. Kako bi mi bilo mogoče še dalje živeti po teh gričih in planinah, kjer je grob mojega veselja, moje sreče.“

Tako je govoril mladi Janko oziraje se po lepi okolici.

Po vinogradih so goreli veličastni kresovi in razsvetljevali temno noč. Krog njih so bili trgači in trgavke, na eni strani so sedeli možje, puhali tobak iz malih pipic in imeli svoje pogovore, na drugi pa je norčevala in prepevala mladost. Res najlepši čas za dolensko stran. Ali za Jankota nima krasni pogled nič veselega, hitro stopa dalje in kmali dospè v hišico vrh griča, kjer ga je s težkim srcem pričakovala ljubljena sestra.

Janko je ljubil nezmerno in nesrečno. Milujmo ga borega mladenča! Cvetela mu je mila cvetica, pa skrila se mu je za vselej. Čutil je pregloboko veliko zgubo, ki ga je zadela, vstal je v prsih siloviti vihar, ki ne bo nikdar pojenjal, dokler se ne bo stekla ketina nemirnega življenja.

Priprosta postava in navadna obleka res nista znamenja živih, plemenitih srčnih občutkov, toda stvarnik je zametil iskro ljubezni v vsacem srcu. Prirojeni so priprostemu ravno tisti čuti in nagoni, kakor olikanemu, le vnanje se razodevajo drugač. Tudi v prsih priprostega zaplanti ogenj ljubezni, ki pa ne zamrè tako lahko, kakor pri omikancu, ki plavaje po morju posvetnega hrupa celó ne zapazi, da gasne.

Če se tudi sedanji olikani svet neverjetno posmehuje enakim prizorom, ostane vendar le gotova resnica, da hrani marsiktero priprosto srce v sebi zaklade prave ljubezni, kakoršnih zastonj iščeš med omikanimi, ki oholo zatirajo vse natorne čute.

Kdor se je moral kdaj ločiti, oh ločiti za vselej od predrage, nedolžne device, za katero se je v čisti ljubezni vnelo srce, kdor je bil zavržen od one, ki mu je bila najljubša, ki mu je bila vse na svetu in kdor je že sam občutil, kako je pri srcu, ko je predraga blizo nas, pa ne

mara za nas, ta in samo ta vé, kaj je čutil občutljivi mladeneč, ko se je oziral v tisto dolinico, kjer je stanovala njegova ljuba, sprelepa Anica, ki je zavrgla njegovo, tako vdano srce in se obljubila družemu. Janko ni bil ravno premožen, ali reven pa tudi ne. Imel je lepe vinograde in vrh griča ne ravno preslabo kmetijo, zraven tega pa še, kar je naj večje vrednosti, pošteno srce in pridne roke. Marsikter veljaven kmet bil bi rad vidil, ko bi prišel Janko po njegovo hčer, deklè pa se ga ne bi tudi nobena branila, kajti bil je Janko lep mladeneč, da malo tacih. Ali njegovo srcé bilo je že oddano, ljubil je lepo Anico iz doline, kakor so jo sploh imenovali. Tudi ona ga je ljubila in mu prisegla vedno, neomahljivo zvestobo, toda prelomila je obljubo in izvolila si družega ženina. Od tod Jankova žalost. —

Pretekli so dnevi in tedni od tistega časa, ko je zvedel Janko nezvestobo predrage svoje. Z vrhunca zemeljske sreče je padel tako naglo v nepričakovano nesrečo, da sam ni prav vedel, kaj se je ž njim zgodilo. Njegovo življenje je bilo zdaj brez namena. Opravljal je svoja dela, kakor po navadi, ali njegove misli so bile drugej. Vse življenje se mu je pokazalo zdaj od druge strani. Zdelo se mu je, da je vse okrog njega mrtvo, izsekano iz trdega kamnja in on sam je mislil, da je kamen in da je njegovo srce okamneno. Toda, ni mu bilo dolgo tako, kmali so se zopet vrnili prejšnji občutki in mu trgali srce, napadala ga je besnost in obup. Lice nekdam tako cvetoče in prijazno, je vpalo in omedlelo, okó nekdam tako bistro in jasno je bilo kalno in mrklo, in sahnil je od dne do dne. Iskal je samote in se ogibal ljudi in večkrat je rekel, da mu domá ni moč več ostati. Žalostna ga je gledala sestra, ali ni se ga upala tolažiti, ker je vedela, da bi mu z grenkim spominom v novo odprla rane. Skrivaj je molila k večnemu Bogu, da bi se usmilil nesrečnega mučenca in mu zopet podelil sladki srčni mir. Slutila ni, da bo tako kmali dobil večni mir.

II.

V dolini, ki se sprostira pod hribcem, po katerem smo zdaj spremljali nesrečnega mladenčca, je čedna vas, čedneja, kakor bi jo človek na Dolenskem pričakoval. Konec vasi stoji ob bistrem potoku prijazna bela hišica, z obširnimi, umetno obdelanim in ograjenim vrtom. Že davno so se obsule po gredah cvetlice, ki so spomladi tako krasno izkalile, pobesile žalostno nježne vrhove grenke smrti pričakovaje. Orumenela je koščata lipa, ki stoji na tratici konec vrta, obletava se velo perje, in veter ga nosi na vse štiri strani sveta. Na kamniti klopici pod ponosno lipo sedi pa prekrasna deklica, ljubeznjiva kakor Lada, jasna, kakor najlepše spomladno jutro in čista, kakor studenčina po gorah. Obsula jo je natora z vsemi prednostmi lepote in milote, da jo vredno postavi med najplemenitniše njene sestrice. Z živim dopadajenjem ogleduje dragoceni prstan, ki se ji blišči na beli ročici, in sladek, zadovoljen smeh ji igra na cvetočem licu. Pa hipoma, kakor bi se bila česa prestrašila, povzdigne lepo glavico in plaho se ozre proti gori, skali se njeno bistro oko in neki notranji nemir spreletí okrogli, belorudeči obraz. Otožna nasloní glavo na belo ročico, oči pa vpre v svitlo večernico, ki je ravnokar zabliščela na jasnem nebu, in se zamisli.

Kaj neki vznemirja také zelo krasno deklé? Kaj teži mlado srcé in ji kalí veselje srečnih dni sprelepe mladosti?

Iz teh modrih, čarokrasnih očí je švignila iskra ljubezni v Jankovo srce in zanetila v njem neugasljivi ogenj, ki je goril z vedno večim, vedno bolj pekočim plamenom. Ta deklica je krasna, prekrasna Anica, ki je zavolj časnega dobička, zavolj minljive časti in pogubljivega bogastva prelomila sveto obljubo vedne zvestobe in ošabno zavrgla v nedolžni ljubezni goreče srce, ter se oklenila družega, ki ga še popolnoma poznala ni. Bil je njeni novi izvoljenec daleč izza gore sin prav premožnega, zarad svoje poštenosti in dobrodušnosti obče čislana in spoštovanega kmeta. Pred kratkem pa mu je umrl oče in sin je nastopil veliko go-

spodarstvo in si iskal življenja družice. Pa, dasiravno so bila -lepa njegova posestva, da ni bilo dalječ na dolgo in široko enacih, mu vendar v domačem kraju ni šlo po sreči; znano je bilo preveč njegovo razuzdano, zapravljivo in hudobno življenje, ki se je razodevalo že takrat, ko je še modri oče brzdal nesrečne strasti. Ta bogatin je čul za goro o lepi Anici v tihi, mirni dolinici, kajti dalječ na okrog je slovela njena lepota. Iskal je priložnosti, dokler je ni videl in spoznal, in toliko moči je imela njena lepota na divjega bogatina, da je sklenil, da si jo mora pridobiti, bodisi po pošteni ali nepošteni poti. Dolgo je bilo zastonj vse njegovo hinavsko prilizovanje; dolgo ves njegov trud brez vspeha, za družega je bilo vneto njeno nedolžno srce in sveta ji je bila obljuba vedno zvestobe. Pa — zlató premore veliko, kupi ljubezen, kupi nedolžnost in zamori začasno tudi glas vesti. Najprej si je pridobil njene stariše in naj več od njih se je dala oslepiti tudi Anica po dolgem notranjem boju. Podala mu je roko v znamenje ljubezni in zvestobe, ali njeno srce je vedelo celo malo o tem.

Tako je v človeškem življenju: Mislil bi si kdo, da ima denar samó po mestih to zapeljivo in pogubljivo moč, da se le po mestih kupuje ljubezen, ne pa drugod; toda ni tako, tudi med priprostimi se nahajajo enaki prizori, ki se pa nepoznani razgube in pozabijo, ker ga ni človeka, ki bi jih skrbljivo opazoval in zaznamnjaj, ter odkrival svetu v svarilen spomin. Tudi med priprostim ljudstvom se pogosto zgodi, da loči celó mala stvarica ljubeča srca, ki bi vživala, ako bi ostala združena, že na zemlji prvega raja sladkosti, ki so pa potem ločena nesrečna za vse življenje.

Ne le po velicah mestih so stariši trinogi, ki menijo, da prebiva za otroke sreča le tam, kjer se zlató blišči, kamor vabi obilnost in bogastvo, nahajajo se povsod, v pohlevnem trgu in v revni vasi. Le v tem je razloček, da se po mestih zakrivajo take prigodbe s plaščem izmišljenih trjatev časa in stanu, med priprostimi pa je kupovanje bolj očitno.

Ni toraj čuda, da tudi Anici še ni zamrl do vsake iskrice plamen poprešnje ljubezni, akoravno si je veliko prizadevala, da bi ga zadušila in pogasila. Še je ljubila Jankota bolj, kakor svojega novega izvoljenca, nehoté se ga je spominjala živeje in bolj pogosto, kolikor bližej je bil osodepolni dan, ko je imela dati slovó poprešnji ljubezni, slovo predragi, tihi dolinici in nikdar ne pozabljeni hiši domači in iti v tuje kraje s surovim bogatinom, sklenjena z njim za vse žive dni. — In ta dan je že blizo — le ena noč je še vmes. Razodeva se že povsod v hiši in okoli hiše posebna marljivost, pripravlja se za Anično svatovščino.

Anici pa je tesno, zeló tesno pri srcu, neka strahota jo obvzema, kader se spomni jutrnjega dne. Moti se zdaj s to, zdaj z uno rečjo, pa vse je zastonj. Pretesno se ji zdi med ozidjem hiše domače, zbeži toraj na vrt, kjer se je tolikrat razveseljevala spomladi z dišečim cvetjem v hladni senci, pri bistrem studencu po leti, in v jeseni z vsakovrstnim sadjem, upaje, da si bo tam olajšala tožno srce. Toda zmotila se je. Prišla je do ponosne lipe konec vrta in sedla ondi na lično kamnito klopico, kjer je tolikrat sedevala s svojimi tovaršicami v prijaznem pogovoru. Spominjala se je zdaj vseh dogodob nekdanjih dni, žalostnih in veselih, kar jih je doživela kedaj na tem nji naj ljubšem kraju. Veseli smeh se je zibal na cvetočem licu, ko se je spominjala jasnih dni otročje mladosti, ali hipoma je zginil smeh, pregnal ga je žalosten zdihljaj. Spomnila se je lepa deklica, da je ravno na tem kraju pred letom in dnem obljubila Jankotu ljubezen in vedno zvestobo. Živo ji je stopila njegova podoba pred oči. Prvikrat je pomislila bolj resno, kaj da bo zdaj njegova osoda, kakó zeló mora krvaveti njegovo občutljivo srce slišati njeno nezvestobo. Vedela je, kako goreče, kakó prisrčno jo ljubi in s strahom je mislila zdaj na to, kolika mora biti njegova žalost in trpljenje. Siloma če pregnati nadležne misli iz glave, smehljaje pregleduje krasen prstan, ki se sveti na njeni ročici, misli na čast, srečo in veselje, ki ga bo vživela v posvetni obilnosti in bogastvu, pa vse je zastonj, zmiraj se vračajo

spomini na nedolžnost prve ljubezni in na Jankovo trpljenje. Glasneje je govorila vest o resni večerni tihoti in nemirneje ji je bilo mlado srcé. Obračala je oči na svetlo večernico, kakor bi hotla pri nji iskati milosti, tolažbe in miru.

Pa glej! nekaj zašumi med vejami goste meje, Anica se plaho ozre in kako se prestraši, ko zagleda pred seboj — Jankota. „O Bog, ali si ti?“ zdihne z milim glasom. En sam pogled v blede, veli obraz ji je razodel vse nesrečne nasledke njene nezvestobe. Po vnanjem bil je videti miren in neobčutljiv; zaničljiv smeh se je zibal po velem licu, kakor bi se bil že jenjal boriti z obupom, tudi okó je bilo videti utrudeno, mrklo in strmeče, ali svetilo je še v nekem divjem žaru, ki je pričal dovolj, da še ni potihnil v prsih boja vihar, da marveč še veliko bolj razsaja in neusmiljeno razdeva življenja močí. Globoko na obrazu se mu je bralo, da je dokipelo njegovo trpljenje do vrha.

Ljubeznjivo je pogledal v njeno obličje, vjelo se je z očesom okó, in Anica se je stresla po celem životu, takó zeló jo je presunil njegov pogled. V zavesti svojega dolga je sklonila glavico in ni se ga upala pogledati. Nemogoče se ji je zdelo, da bi mogla žalost v tako kratkem času človeka toliko spremeniti, sodila je v svoji lahkomišljenosti njegovo serce po svojem; vedela je, da jo ljubi, goreče ljubi, ali da ga bo videla kedaj v taki podobi, kakoršen je zdaj stal pred njo, se ni nadjala nikdar. S strahom je mislila zdaj na preteklost, obžalovala je svoje početje, ali bilo je prepozno, odvzet mu je veselja mili raj, zbežal je mir serca, ki se ne bo vrnil nikdar več.

„Ne zameri mi, presladko dekle te predrznosti! Neka posebna, nepremagljiva moč me je gnala lesem, da bi videl še enkrat in poslednjikrat naj lepšo rožico, kar jih napaja bisrna rosa v cveteči spomladi po širocem svetu,“ spregovoril je mladeneč po dolgem molčanju in rahlo jo prijel za roko.

„Bodi milostiv in odpusti mi,“ prosila ga je Anica, „odpusti mi, čutim da sem se hudo pregrešila nad tebo, ali popraviti zdaj ne morem več, — je prepozno. Nosi

potrpežljivo tudi zavolj mene nesrečo, ki sem jo jaz naklonila tvojemu srcu. Tudi moja žalost je velika, tudi jaz ga nimam miru, ali morala sem se vdati volji trdosrčnih starišev. Grenka oponašanja bi me še bolj težila, le ako te bom videla mirnega in srečnega, se bo zmanjšala moja tuga in olajšalo moje srce.“

„Ti nisi nikdar poznala mojega srca“ ji odgovori mladeneč, „sicer ne bi mogla z mano tako neusmiljeno ravnati, sicer ne bi mogla misliti, da je zdaj še kaj sreče za me na zemlji. Jaz sem se odrekel vsemu — hvala Bogu — naj huji boj je končan in tudi mir bom kmali našel.“

„Kako misliš ti to?“ vprašala ga je prestrašena deklica.

„Dobro čutim, da mi ni več živeti v tem kraju, kjer je grob mojega veselja, grob moje sreče. Zato se bom ločil od prijaznih gričev in prijetnih planjav, po katerih sem preživel naj veseleje dni življenja in šel si bom iskat v daljave miru. Jaz se na te ne morem srditi in odpuščam ti iz srca vse krivice, kar si mi jih storila. Le enkrat, oh samo enkrat, sem moral še videti prekrasno obličje, ki se mi je časi tako ljubo nasmejala, le enkrat še se ozreti v tvoje modre oči, iz katerih sem tolikrat zajemal moči, poguma in srčnosti in vsaj enkrat še slišati premili glas, ki mi je na tem mestu tolikrat šepetal budivne besede ljubezni.“

To je govoril in stisnil njene roke. Potrpežljiva milota, ki se je brala na Jankovem obrazu in razodevala v njegovih besedah, je presunila Anico bolj, kakor naj bridkejša očitanja. Zakalilo se je krasno njeno oko, solza enaka biserni rosi se zasveti v njem, drkne urno po belorudečem licu ter kane na kipeče prsi.

„Si li zdaj srečna?“ — prašal je dalje in poznalo se je na njegovem glasu kako srčno je želel, da bi mogla reči, da je. „Mislim da se bojiš, da bi me ne žalila z odkritoserčnim odgovorom,“ rekel je dalje, ko le ni bilo odgovora: „O nikar ne misli tega! Jaz sem se odrekel vsem željam in nimam ga na te nobenega upanja več, spremljala pa me bo goreča ljubezen do tebe po vseh potih mojega nesrečnega življenja. O kako želim, da bi ti

vživala pri svojem novem ljubljenu tisto srečo, katero sem vžival jaz pri tebi; kako srčno vošim, da bi te on ljubil z vso ljubeznijo, ki sem jo jaz do tebe gojil.“ —

„Nikar se preveč ne vdaj žalosti,“ tolažila ga je Anica, „vedi da jih ni ran, ki jih seka nemila osoda, da bi jih trdno zaupanje v Boga, ki ga vedno nosiš v svojem srcu, ne ozdravilo. Kar se ti zdaj tako težko, celo neprenosljivo dozdeva to ti bo zljajšal čas, naj boljši zdravnik. Čas ozdravi vse bolečine, le srčno se podaj spet v življenje, srčnost in trdna volja veliko premore.“

„Ne govori dalje, nezvesta ljuba, prazne so vse tolažbe. Sladke sanje, ki sem jih toliko časa skerbno gojil in varoval, sanje, v ktere me je zazibala tvoja podoba, oh te sanje so zbežale in mi zapustile neprenosljive bolečine; zapustile so mi pa tudi spomin, žalosten spomin, ki ga pa vendar ne dam za vse na svetu. Pa čas poteka, midva se morava ločiti. Kako strašna je beseda ločitev, ločitev na veke. Za nama so srečne, presrečne ure, ki sva jih skupaj vživala, ure, ki so pa zdaj zbežale kakor trenutek in zdaj se odpira pred mano strašna, črna noč vedne samote, noč v katero ne posveti nobena zvezda tolažbe, temota, ktere ne predere noben žarek upanja.“

„Spolnjena je presrčna želja, jaz sem te vidil, kakor sem si vošil in kmali ti bom rekel zadnjikrat „z Bogom.“ Zasliši le še mojo zadnjo prošnjo. Pozabi me, to tirjam jaz od tebe, pa saj srečni pozabijo tako lahko. Ne očitaj si sama sebi; kar si mi storila krivice, sem ti že davno odpustil in moja zadnja misel bo goreča molitev za te in za tvojo srečo.“ „Z Bogom.“ To je rekel in ni več čakal njenega odgovora, pa saj mu v tem trenutku vsa ginjena tudi ne bi mogla odgovoriti. Krčevito je stisnil njeno roko, jo zadnjikrat ljubeznjivo pogledal in zginil za drevesi.

Bleda je sedela Anica na klopi, strahota jo je prevzela, sama ni vedela, kaj se je z njo godilo. Žal ji je bila njena nezvestoba, ali odreči se svojemu zaročniku, se ji je zdelo prepozno. Solze so ji oblile cvetoča lica, zakrila si je obraz in tako globoko se je utopila v žalost,

da celo svojih tovaršic ni opazila, ki so prišle k nji slovo jemati.

Taka je s človekom. Pusti se omamiti in omamlja se sam in tako pozabi, kar bi pozabiti nikdar ne smel. Mamljiva misel na bogastvo in obilnost oglušiti vest, da ne misli več na to, da vzame človeku mir in srečo, da seka srcu rane žgeče, ki jih ne zacelijo kupi zlata, rane, ki krvavé noč in dan, dokler srce biti ne neha in se v črni zemlji ne spočije.

III.

Blagor mu, kdor se ne dá oslepiti vabljevemu mamonu, in se obrne od leskečega pa zapeljivega bogastva k dragocenemu biseru, ki v vernem srcu zakrit ne deli sicer nobene svetlobe, pa sreče in zadovoljnosti obilo. Blagor mu, kdor čisla priprosto, pa verno vdano srce, ki mu drugega dati ne more, kakor zvesto in čisto ljubezen, bolj, kakor čast in bogastvo, in naj si bodeta še tako obilna, ako ji ponuja hudobno in spačeno srce. Res je, da si mora tak marsikdaj pritrgovati, ker bi sicer moral pomanjkanje trpeti, res je, da ne vživa vseh radosti življenja, po katerih sedanji svet tako strastno hrepeni, res je, da ne more vstreči vsem srčnim vošilom in zadostiti vsakemu poželenju, ali zato ga spremlja po stezici življenja prava ljubezen in tiha domača zadovoljnost, ki jo zastonj iščeš v hiši bogatina. Ta mu obilo nadomestuje vse, kar mu je odrekla zavidna osoda. In ko se mu steče ketina mirnega življenja, ga položé v ravno tisto zemljo, v kateri počiva bogatin. Noben dragocen spominek sicer ne kinča tihega groba, ki bi označeval svetu, da tu počiva v življenju spoštovan mož, pa vendar močijo zemljo, ki krije ranjkega truplo naj odkritosrčniše solze tistih, ki so ga ljubili in spoštovali in zgubili v njem podporo v življenju. Obilo molitve se pošilja k očetu usmiljenemu za dušo ranjcega, v nji je tolažba in upanje, da se bodo enkrat v raju nebeškemu zopet sošli. Te solze so pač naj bolj gotova priča, da ni pozabljen, ki spi pod gomilo, če jo je tudi že trava prerasla.

Gorje pa tistemu, ki pri volitvi, ki odloči za vse prihodnje življenje, vnemar pusti sveto čednost in se samo nesrečnemu hrepenenju po časti in bogastvu voditi pusti. Oblači se v tenka in draga oblačila, ali te prikrivajo samo pred svetom, nikdar pa ne ozdravijo skelečih ran, ki jih seka britko spoznanje precej, ko mine prva zaslepljenost. To so rane, žgeče rane, ki jih ne pozna domača zadovoljnost, ne pozna prava ljubezen, ki pa tako dolgo krvavé, dokler ne odteče životu naj boljša kri, dokler srce biti ne neha. In potem ga zagrebejo, po na videz srečnem, da od marsikoga zavidanem življenju, v ravno tisto zemljo, v kateri počiva revež, ki je pa veliko srečnejši in v veliko večji zadovoljnosti preživel svoje dni. Gomilo mu okinčajo z dragocenimi spominki, ali le malokdaj kane na njo odkritosrčna solza resnične ljubezni. Pa kam smo zabredli v otožna in resna premišljevanja? Čas poteka in naša povest se bliža koncu. Pretekla je noč, za nevesto težka, pa vendar le prekratka in minula je že Anicna poroka. To ti je bila svatovšina, stari možje so pripovedovali, da ne pomnijo take. Iz vse doline je vrelo ljudstvo v kup gledat lepo nevesto in svatov dolge vrste. Vse se raduje, ter voši obilo sreče hčerki spoštovanega srenjana.

Le eden ni bil vesel. Na klopi pred svojo hišo je sedel Janko čisto sam. Glavo je imel podprto s komolcem in gledal nepremakljivo na tla. Svatje so bili sicer zakriti njegovemu očesu, slišal pa je vbrano zvonjenje in mogočni strel, ki sta naznanovala okolici slovesno poroko, njemu pa sreče pogreb. Ni se ganil, kakor bi bil slep in gluh za vse, kar se je godilo, ali kaj je mislil, kaj je čutil, to popisati je preslabo moje pero. Ločen od vseh je preživil celi dan. Ko pa je solnce zašlo in se je ravno v nevestni hiši pričelo gostovanje, je stopil Janko čez prag svoje hiše. Pa ni se obrnil po poti, ki pelje v dolino, ampak zavil je proti drugi strani griča. Ozrl se je še enkrat nazaj na očetov dom, pogledal še enkrat v dolino, v katero so pogostoma zahajale njegove misli, potem pa stopal naglo naprej, dokler se nista skrila oba. Pridši do goščave pa obstoji,

vzdihne globoko in s solzami v očeh govori tako: „Z Bogom ponosni Kom in vi prijazni griči, tako znani tistemu, ki je zrasel med vami! Tudi na tujem vas ne bom pozabil, kakor stari znanci se mi bode večkrat vrstili pred očmi. In ve prijazne hišice, raztresene po robéh, kakor belo-svitle čede ovac na paši, obvari vas Bog! O kako težke so stopinje, ki me peljejo iz preljubega mi kraja, kjer sem preživel svoja mlada leta! Tudi takemu, ki se poda prostovoljno na pot, v veselem upanju na ptujem dobiti, kar srce želi, zgubé v trenutku ločitve podobe bogastva vso vabljuvost in zapeljivost, vrnil bi se spet in odstopil bi od prederznega namena, ko bi ga ne spodbujala in mu poguma ne dajala sladka nada, da se bo kmali zopet vrnil z bogastvom in obilnostjo in potem v zapuščeni, pa nikdar ne pozabljeni domovini v veselju in zadovoljnosti preživel svoje zadnje dni. Gorje pa takemu, ki še ni nikdar prehodil gorá, ki mejijo njegovo rojstno dolino, in si je mislil ondi, kjer je v neskajenem veselju preživel kratke dni nedolžne mladosti, sozidati dom svoje sreče, ako ga pahne nemila osoda v daljni svet, kterega nikdar videti ni želel. Z Bogom hišica tiha, v katero so nehoté, kadar sem hodil memo, pogledovale moje oči in zarudevala mi lica. In ti nezvesta, pa nikdar ne pozabljena draga, ostani zdrava! Ločila sva se na zemlji, Bog daj, da se snideva enkrat nad zvezdami v raju nebeškem.“

Tako je govoril plemeniti mladenič, ali premagala ga je žalost pri zadnjih besedah, solze so se mu vlile po bledem licu, zakril si je obraz, urno stopil dalje po ozki, nevarni stezici ter se zgubil v goščavi.

Med tem pa kraljuje v hiši, od ktere je mladenič z gore tudi slovo jemal, veliko veselje. Obhaja se slovesna ženitnina, prepeva, raja in napiva se po stari slovenski navadi. Napiva in nazdravlja se tudi nevesti, ali ona se ne čuti srečne, navdaja jo žalostna slutnja. Smehljaje se vstopi v vrsto plesavcev in radostna zaraja, ali ko godba potihne in ples poneha se vrnejo zopet plašivne misli, ki se le za trenutke pregnati, popolnoma pa nikdar utopiti ne dajo.

Stopi za malo časa iz veselega hruma na prosto, v tiho noč. Krasno se blišče jasne zvezdice, pa glej, ravno ko uprè Anica svoje oči na nebo, se na dolgo utrne svitla zvezda; strahu se strese vsa in s tožnim glasom reče: „O Bog, to je zvezda Jankova.“ Pa kmali pogreše med svati nevesto, toraj stopi spet med veselo trumo in zaraja.

Ura za uro mine, jutro napoči, solnce posveti žalostno izza gora Anici v slovo; svatje posedejo vozove ter zdrdrajo po cesti proti njenemu novemu domu. Pripeljejo se ravno memo cerkve, kar zapojo otožno mrtvaški zvonovi. Anica se spomni nočne zvezde, ukaže vozniku postati, da popraša moža, ki jim pride od cerkve ravno nasproti, komu pojo mrtvaški zvonovi ravno ob njenem odhodu: „Mlademu Jankotu iz holmca,“ je odgovoril mož; hotel je še dalje govoriti, ali ženin, videti, da je Anica kraj njega skoraj omedlela, je udaril po brzih konjičih in kakor blisk je zdrdral voz za vozom naprej.

Marsikaj so si ljudje pripovedovali o Jankovi smrti. Eni so trdili, da je v veliki nevolji skočil raz visoke skale, da bi si končal nadležno življenje; drugi, ki so ga bolj poznali in ga videli zadnje dni vsega spremenjenega, so mislili, da se je usmrtil v nesrečnem trenutku blaznosti. Toda ni bilo ne takó, ne takó. Resnico je povedal mlad pastir, ki je iskaje zgubljene ovčice po goščavi slišal Jankove besede, s katerimi se je poslavljal s svojo domačijo in ga videl potem, kako je otiraje si solze zakril si obraz, taval po nevarni stezici in ravno nad največim prepadom omahnil, ter s klicem „Jezus in Marija“ padel v globočino, iz ktere ni nikdar več vstal.

* * *

Nastopila je po omenjenih dogodbah drugič spomlad. Skopnil je sneg na tihem pokopališču v podkomski dolini, ter odkril pod vrbo, ki je ravno kar ozelenela dva groba. Prišla je mlada deklica in vsadila na oba bele lilije in drugih cvetic. To ste gomili, ki krijete truplo Jankovo in — Anico, ki sta ločena v življenju se združila v smrti.

Deklica pa, ki jima vsaja na grob cvetlice, ktere poprej z bridkimi solzami porosi, je Jankova sestricea.

Ob kratkem se da izreči vzrok zgodnje Anične smrti. Minula je prva ljubezen in druge nikdar občutila ni. Čutila pa je tem bolj bodeči trn, ki ga je prva ljubezen zapustila v njenem srcu. Ni čuda, da je jelo bledeti njeno lice in da je hirala od dne do dne, tem bolj, ker je morala videti v svojo nepopisljivo žalost, kako njeni mož zopet pričinja prešnje razuzdano življenje. Trn v srcu se je spremenil v oster meč, ko je za svoje mile prošnje, da naj se vrne z hudobne poti, morala čuti le bridka očitanja svoje revščine in skušati njegovo surovost. Kmali ji ni bilo več obstati, pribežala je na svoj materni dom, kjer je sklenila poldrugo leto po poroki, nekdam tako srečno, v zadnjem času pa tako nesrečno življenje. — Na hribu pa visi nad prepadom na lesenem stebri podoba, ki kaže mladenča, padajočega v globočino. Po rebri pa pase vsaki dan čedo ovac sivolas pastir, ki pripoveduje vsakemu, kdor ga popraša, kaj pomenja ona podoba, na dolgo in široko to, kar jaz podajam tu častitim bravcem in na zadnje še vselej pristavi: „To je ljubezni moč.“

Ta starček je iskal nekdam kot mali pastirček zgubljene ovčice in videl z lastnimi očmi nesrečno smrt mladenčevo.

7.

Pesmi.

(Zložil Fr. Celestin.)

I.

Molitev.

Vladar neskončni svetov neštevilnih,
Narodov vsih mogočni Ti gospod,
Razlij zaklad svoj milosti obilnih
Na dolgo stiskani slovanski rod!